SINT-JANSCOLLEGE BASISSCHOOL DE KREKEL
Krekelberg 1—9040 Sint-Amandsberg
tel. 09/228.58.71
info@vbsdekrekel.be www.vbsdekrekel.be

Projectklas (externe verrijkingsklas)

Schooljaar 2024-2025

Onderwijsniveau: lager onderwijs

1. Identificatie van de voorbeeldpraktijk

1.1. Thema van de voorbeeldpraktijk

Deze praktijk beschrijft op welke manier we aan klasexterne verrijking doen binnen onze school, aan de hand van de projectklas.

1.2. Fase van het zorgcontinuüm

Verhoogde zorg

2. Beschrijving van de voorbeeldpraktijk

2.1. Doelgroep

Wie behoort tot (uiteindelijke) doelgroep van de praktijk?

Alle leerlingen van de lagere school die reeds stap 1 en stap 2 van ons CSF-traject in de brede basiszorg (zie beslissingsboom op de volgende pagina) hebben doorlopen, komen in aanmerking voor de projectklas. Specifiek richten we ons op cognitief sterk functionerende leerlingen (CSF-leerlingen) en leerlingen met sterk cognitieve aanleg die belemmerd zijn in hun leerontwikkeling waardoor de leerling niet tot optimaal leren komt. Meestal gaat dit gepaard met onvoldoende ontwikkelde executieve vaardigheden (vb. onvoldoende doorzetten, moeite met reguleren van emoties, niet gestructureerd kunnen werken, …) of mentale en sociale belemmeringen (dit kan ook welbevinden zijn).

CSF-TRAJECT

Signaleren in de lagere school

door de klasleerkracht/ zorgleerkracht

IQ-test?

ja

nee

Hoge scores?

- genormeerde testen
- andere toetsen

nee

ja

oudervertelblad!
uitdagend signaleren
(Taxonomie van Bloom)

Cognitieve leerkenmerken?

- beschikt over een uitstekend geheugen
- heeft een brede algemene kennis
- is in staat verworven kennis toe te passen
- is in staat nieuwe kennis te integreren met oude kennis
- leert met minimale instructie
- maakt grote denk- en leerstappen
- is snel van begrip
- beschikt over een groot analytisch vermogen
- kan abstract denken
- zoekt uitdagingen
- beschikt over een groot probleemoplossend vermogen
- gebruikt verschillende strategieën

Let extra op:

- meisjes
- kdn met niet-Westerse achtergrond en A.N.
- dubbel bijzondere kdn
- onderpresteerders

ja

nee

zorgfase 0

1 verkorte instructie en zelfstandig aan de slag
+ verrijking (verdieping en/of verbreding)
→ zie afsprakenfiche
→ opvolging door klasleerkracht (en ev. zorgleerkracht)

VOLDOENDE?
(Het kind zit in de leerzone.)

ja

nee

zorgfase (1 -) 0

2 compacten: wiskunde/spelling: a.h.v. voortoets
verrijken – met KRAK, wiskanjers TWIST,... (wisk),
– met taalkanjers TWIST, leeskraker,... (taal)
– met denksleutels, Taxonomie van Bloom, projectwijzer,... (in de klas)
→ zie afsprakenfiche
→ opvolging door klasleerkracht, zorgleerkracht en CSF-coördinator

VOLDOENDE?
(Het kind zit in de leerzone.)

ja

nee

Doe zo verder!

Bevraag:

1. leerkracht: uitdagend signaleren, quickscan
2. kind: kindcontact (CSF-vragen)
   (volwassenen = doorslaggevend)
3. ouders: quickscan, oudercontact
   (niet akkoord = geen deelname)

zorgfase (2 -) 1 --> 0

3 verbreden buiten de klas (indien duidelijke leervraag):
PROJECTKLAS

verbreden in de klas (indien geen duidelijke leervraag of indien projectklas niet voldoet aan onderwijsbehoeftes):
(eigen) project in de klas

→ opvolging door CSF-coördinator, klasllkr. en llkr. projectklas

VOLDOENDE?
(Het kind zit in de leerzone.)

ja

nee

zorgfase (2 -) 1 --> 0

4 versnellings-traject
→ opvolging door zorgcoördinator, klasllkr. en CSF-coördinator

Let op! Iedere maatregel dient 6 weken te worden gevolgd voor er effect wordt gemeten.

Zijn er intermediaire doelgroepen? Zo ja, welke?

De intermediaire doelgroepen zijn leerkrachten, zorgcoördinatoren en ouders van leerlingen die zullen starten of al startten in de projectklas.

Leerkrachten signaleren leerlingen en melden hen aan bij de CSF-coördinator en de zorgcoördinator en hebben dus voldoende kennis nodig over cognitief sterk functionerende leerlingen en over verborgen potentieel, onderpresteren bij CSF-leerlingen. Zo kunnen zij correct signaleren.

Ouders (alle ouders van de school zijn uitgenodigd) worden jaarlijks geïnformeerd via een infoavond en een folder (zie bijlage 1). Ze denken mee over de leerdoelen in de externe verrijkingsklas. Bij de opstart of na enkele weken vindt een oudercontact plaats met de projectklasleerkracht om persoonlijke leerdoelen, verwachtingen en werkwijze te bespreken. Indien nodig worden er ook tussentijdse oudercontacten georganiseerd.

Hoe wordt bepaald welke personen tot de doelgroep behoren?

Signalering start reeds in de kleuterschool via observaties van leerkenmerken en uitdagende opdrachten (zie praktijkvoorbeeld *binnenklasdifferentiatie in de kleuterschool voor CSF-kleuters*). In de lagere school verloopt signalering via onze **beslissingsboom** binnen het **CSF-traject**. Er wordt sterk gedifferentieerd: instructie wordt gecompact of verrijkt, verrijking volgt via uitdagende opdrachten (fase 1). Indien nodig worden voortoetsen ingezet en volgt extra verrijking onder begeleiding van de zorgleerkracht. Bij wereldoriëntatie gebeurt verrijking via denksleutels, projectwerk enz. (fase 2). Wanneer dit onvoldoende uitdaging biedt, kan een leerling instromen in de projectklas (fase 3), **steeds op basis van een aanvullende leervraag (mentaal, sociaal of leerstrategisch).** De leervraag komt voort uit belemmerende factoren in de leeromgeving, dit zijn niet-cognitieve leerbehoeften zoals perfectionisme, faalangst, mindset of executieve vaardigheden (gebaseerd op het model van talentontwikkeling van Jan Kuipers) die ervoor zorgen dat de leerling nog onvoldoende in de leerkuil stapt of een sterke leerattitude ontwikkelt.

Wanneer er sprake is van een bijkomende, meer complexe problematiek waarvoor externe hulp wenselijk is, gaan we dit niet uit de weg. Ook deze leerlingen zijn welkom en we zoeken samen naar een passend traject. Enkel wanneer de problematiek te zwaar is en deelname nog niet haalbaar blijkt, kiezen we ervoor om tijdelijk af te wachten tot externe begeleiding effect heeft (bijvoorbeeld bij ernstige faalangst waardoor een kind niet durft te starten).

We hanteren vier informatiebronnen:

1. **Ouders**: Bij de start van het schooljaar vullen zij een oudervertelblad (zie bijlage 3) in met aandacht voor CSF-kenmerken. Tijdens open onthaalmomenten en oudercontacten (3x per jaar) kunnen zij bijkomende info delen. Bij mogelijke instroom in de projectklas vullen zij een quickscan (Houkema) in. Ouders kunnen ook zelf aanmelden. We organiseren jaarlijks een infoavond over de projectklas en streven naar een laagdrempelige schoolcultuur.
2. **Leerkrachten**: Zij screenen leerlingen op CSF-leerkenmerken, ondersteund door de beslissingsboom en onze leerkenmerkenkijkwijzer (zie bijlage 2) in elke klas. Tijdens de eerste schoolweken (gouden weken) wordt hier extra aandacht aan besteed. Kenmerkende leerkenmerken zijn: snel van begrip, brede interesse, grote denksprongen, goed geheugen, verbanden leggen, uitdaging zoeken, probleemoplossend denken, kennis integreren en analytisch vermogen. Bij twijfel wordt de quickscan van Houkema ingevuld. Ook LVS-scores (percentiel >75) en methodetoetsen kunnen signalen geven. De CSF-coördinator screent deze gegevens en bespreekt ze tijdens klasbesprekingen (3x per jaar) met leerkrachten, zorgcoördinator en directie.
3. **Leerlingen**: Via kindcontacten (2x per jaar) en indien nodig extra gesprekken, krijgen we zicht op hun beleving en noden.
4. **Externen**: CLB of andere professionals kunnen aangeven dat de leeromgeving aangepast moet worden.

Instroom en uitstroom in de projectklas gebeurt flexibel en steeds in overleg met alle betrokkenen, afgestemd op de individuele noden van de leerling.

Betrokkenheid doelgroep

Al jaren wordt er op onze school gewerkt met verrijking wiskunde en Nederlands. Leerkrachten voelden echter vanuit opmerkingen van de leerlingendoelgroep en hun ouders dat dit niet voor iedereen voldoende was. Daarom werd er beslist om een externe verrijkingsklas op te richten om tegemoet te komen aan de leerhonger van CSF-leerlingen en om extra in te zetten op het ontwikkelen van executieve vaardigheden.

Ouders en leerlingen van de projectklas werden het eerste werkjaar tijdens ouder- en kindcontacten bevraagd over de praktische werking. Vanuit deze feedback werd de praktische werking verder vormgegeven. Zo werd er bv. een projectklasmap ontwikkeld om de communicatie te bevorderen. De projectklas werd opgesplitst per graad en er kwam meer aandacht voor leren leren en psycho-educatie.

2.2. Doel

Hoofddoel

Het primaire doel van de projectklas is het **bevorderen van het welbevinden van CSF-leerlingen, via een gericht aanbod, en het samenwerken met ontwikkelingsgelijken**. Dit wordt verwezenlijkt door het curriculum te verrijken via complexere opdrachten en onderzoeken met hogere orde denkvragen om zo hun **leerhonger te stillen**.

De nadruk ligt op het **versterken van niet-cognitieve leerbehoeften (zoals het versterken van executieve vaardigheden)** die onvoldoende tot ontwikkeling kunnen komen in de klas. We zetten dus in op **zelfregulerend leren** en vooral het leerproces in al zijn facetten.

Subdoelen

Enkele voorbeelden van niet-cognitieve leerbehoeften: omgaan met falen, leren doorzetten, groeigerichte mindset, leren plannen, leren uit fouten, hulp durven vragen, tegenslagen kunnen verwerken, geconcentreerd werken, … gebaseerd op het model van talentontwikkeling van Jan Kuipers.

We willen CSF-leerlingen helpen om zelfsturende autonome leerlingen te worden.

Andere doelen voor de leerlingen:

- Stimuleren van creatief, analytisch en praktisch denken
- Verbeteren van sociale vaardigheden
- Leren reflecteren
- Intrinsieke motivatie versterken
- Gericht werken aan werkhoudingsproblematiek
- Hulp bieden bij zelfsturende leeractiviteiten

2.3. Aanpak

Algemene opzet van de voorbeeldpraktijk

De projectklas wordt doorgaans per graad georganiseerd. Elke groep komt éénmaal per week naar de projectklas.

De eerste graad komt 2 lesuren per week samen, de tweede en derde graad komt 2,5 lesuren per week samen. In de eerste week van september, alsook de laatste week van juni wordt er geen projectklas georganiseerd. Dan wordt er respectievelijk ingezet op de 'gouden weken' en het samen afsluiten van een schooljaar. Indien er nood is bij leerlingen, wordt er alsnog projectklas georganiseerd op het einde van het schooljaar.

De projectklas wordt doorgaans georganiseerd in de namiddag of op woensdagvoormiddag aangezien er tijdens wiskunde- en taallessen al sterk wordt ingezet op verrijking. Elk schooljaar opnieuw wordt dit herbekeken en kan het eventueel ook verplaatsen naar de voormiddag.

De naam 'projectklas' is er gekomen omdat er vooral projectmatig gewerkt wordt. De lessen in de klas die de leerlingen door de projectklas missen, zijn vooral lessen oriëntatie op de wereld. Gemiste leerstof halen ze zelfstandig in.

In de projectklas proberen we niet meer dan 12 leerlingen samen te nemen om een goede werking te bewaken.

Concrete inhoud van de voorbeeldpraktijk

De leerlingen komen druppelsgewijs binnen in de projectklas en nemen een Smartgame, breinbreker, denkpuzzel… uit de kast. Leerlingen vullen hun vorderingen aan op een opvolgblad per Smartgame. Soms wordt er verder gewerkt aan een individuele opdracht waarmee ze bezig waren. Tijdens dit momentje van ongeveer 10 mintuten heeft de leerkracht ook even de tijd om in gesprek te gaan met individuele leerlingen over bv. hun persoonlijk leerdoel.

Na dit momentje beginnen we aan ons project of een activiteit rond psycho-educatie. Er worden meestal twee doelen vooropgesteld: een vaardigheidsdoel en een kennisdoel die zichtbaar worden gemaakt in de klas. Eindigen doen we altijd door even te reflecteren over de doelen van de voorbije les en het persoonlijk leerdoel.

In de projectklas kiezen we zoveel mogelijk voor inhouden die niet aan bod komen in het reguliere curriculum, de interesse van de leerlingen wegdragen en ook de praktische werking van de reguliere klaswerking overstijgen.

Bij het uitwerken van een project proberen we zoveel mogelijk facetten mee op te nemen rekening houdend met onze doelen:

- duidelijke vooropgestelde criteria voor evaluatie;
- duidelijk geformuleerde kennis- en vaardigheidsdoelen per les;
- rekening houden met talenten;
- inzetten op persoonlijke leerdoelen en daarbij reflecteren;
- leren leren;
- sociale en emotionele noden;
- verbinding met de klas en ouders;

- ouders als experten;
- filosoferen;
- maatschappelijke vraagstukken (derde graad).

Criteria voor de invulling van opdrachten:

- voldoende complex, hogere orde denkvragen (Taxonomie van Bloom);
- thema's die niet aan bod komen in de reguliere klas;
- inspelend op de interesse van de leerlingen en leerlingen de kans geven om nieuwe interesses te ontwikkelen;
- geeft leerlingen de ruimte om zelfstandig bezig te zijn met hun interesses en passies waarbij de leerkracht een coachende rol heeft;
- vraagt van de leerlingen een onderzoekende houding;
- geeft leerlingen de ruimte om samen te werken met peers;
- laat hen leerstrategieën oefenen (zelfregulerend leren);
- laat hen oefenen op creatief, praktisch en/of analytisch denken.

De opbouw van een project gebeurt overal grosso modo op dezelfde manier. In de eerste graad wordt dit meer geleid, in de tweede en derde graad krijgen de leerlingen meer vrijheid. Deze opbouw is gebaseerd op het TASC-model (Thinking Actively in a Social Context):

1. In kaart brengen van de voorkennis.
2. Leervragen of onderzoeksvragen formuleren en vastleggen van criteria.
3. Hoe kunnen we antwoorden vinden? Verschillende informatiebronnen leren hanteren en bronnen bijhouden.
4. Informatie leren selecteren.
5. Ideeën uitvoeren en doorzetten, geleerde strategieën inzetten.
6. Evalueren hoe het gegaan is a.d.h.v. zelfevaluatie.
7. Hoe presenteren we het? Vanaf de tweede graad mogen leerlingen zelf kiezen hoe ze iets willen presenteren a.d.h.v. keuzelijst presentatievormen.
8. Eindigen doen we steeds met een reflectiemoment.

We stimuleren de executieve en metacognitieve vaardigheden van leerlingen door tussentijds te reflecteren over aanpak, inzet, verworven kennis, vaardigheden, resultaat, … .

<u>Eerste graad</u>

In de eerste graad wordt er vooral gewerkt met kortere projecten met als doel te leren samenwerken met peers, creatief te leren denken, uit de comfortzone te komen en executieve vaardigheden te trainen. Dit doen we via Outside The Box-opdrachten, hogere orde denkvragen oefenen (analyseren, evalueren en creëren), breinbrekers, coöperatieve spelen, … .

Daarnaast wordt de leerhonger van de leerlingen extra gevoed door o.a. de Grej of the day (weetje van de dag a.d.h.v. een microlesje van 10 minuten), filosofische gesprekken en andere kringgesprekken.

<u>Tweede graad</u>

In de tweede graad gaan de leerlingen aan de slag met grotere projecten a.d.h.v. het TASC-model. Daarbij wisselen we af tussen zelfgekozen en opgelegde thema's. De maximum duurtijd van een project is 8 weken. Er wordt ook actiever ingezet op zelfregulerend leren.

Derde graad

In de derde graad hebben leerlingen nog meer nood aan een 'doel'. Daarom gaan we meer de nadruk leggen op o.a. Design Thinking, meedoen aan een steam contest,…

Psycho-educatie/zelfregulerend leren

Om tot goede leerprestaties te komen, moeten de leerlingen de kracht in zichzelf ontwikkelen (leren doorzetten als het moeilijk is, fouten durven maken, …). Het model van Talentontwikkeling van Jan Kuipers is de basis van ons projectwerk. Er wordt continu gereflecteerd hierover.

Tussen de projecten door worden er ook aparte lesjes psycho-educatie gegeven. Thema's als breinologie, de leerkuil, growth mindset, groeitaal, uitdagingen, fouten maken, doorzetten, de leertrap, … komen aan bod. De inzichten van deze lesjes worden ook continu ingezet tijdens de projecten. Zo worden de leerlingen regelmatig aangezet om na te denken waar ze zich in de leerkuil of op de leertrap bevinden en welke strategieën ze nodig hebben om eruit te geraken. Er wordt daarbij vaak verwezen naar de poster van de leerkuil die ophangt in de klas, alsook de leertrap. Daarnaast hangen de verschillende strategieën ook op in de klas aan kaartjes die de leerlingen kunnen nemen als ze de strategie inzetten. Deze kaartjes worden tussendoor aangevuld met nieuwe inzichten. De leerlingen hebben ook een verzameling van hun eigen strategieën aan een ringetje in hun pennenzak.

Evaluatie

Elke opdracht wordt apart geëvalueerd a.d.h.v. een zelfevaluatie en evaluatie van de leerkracht, vaak in de vorm van een rubric. Het doel, de opdracht en criteria van de opdracht staan hier steeds op vermeld. De leerlingen leren om criteria af te vinken en zo doelgericht te werken. Daarbij leren ze ook werken met een planning die ze elke keer moeten aanvullen. Evaluatie is sterk gericht op het proces en minder op het product. Deze evaluaties zitten in de portfoliomap van de projectklas. Leerlingen krijgen die tussendoor mee naar huis zodat ouders op de hoogte blijven van het reilen en zeilen in de projectklas. Ze gaan sowieso mee naar huis met het rapport.

Op het rapport staat een apart onderdeel voor de projectklas. Daar wordt iedere opdracht (met het daarbij horende doel) genoteerd en er wordt daarbij verwezen naar de (zelf)evaluaties in de projectklasmap.

Naast de (zelf)evaluaties krijgen de leerlingen drie keer per jaar een extra evaluatie rond de executieve vaardigheden waarrond is gewerkt de voorbije periode, alsook hun persoonlijk leerdoel (zie bijlage 4).

Dit persoonlijk leerdoel wordt opgesteld in samenspraak met ouders. Ouders krijgen een vaardighedenlijst met executieve vaardigheden per breinkracht (a.d.h.v. methode Breinkrachten - Bazalt). Zij duiden aan of de vaardigheden al dan niet goed lukken: 'nog niet', 'soms', 'het lukt al vaak' of 'het lukt heel goed'. De leerlingen overlopen in de projectklas dezelfde vaardigheden op papier, zij duiden aan welke vaardigheden zij wel of niet denken te beheersen. Aan de hand van gegevens uit het zorgdossier van de kinderen, de input van de kinderen, de ouders en de leerkrachten (en kennis van de projectklasleerkracht zelf) wordt een persoonlijk leerdoel (of twee persoonlijke leerdoelen) gekozen. Op dit persoonlijk leerdoel wordt regelmatig gereflecteerd, m.n. bij iedere opdracht. Ook op het rapport wordt hierop gereflecteerd a.d.h.v. een tekstje. Indien het doel bereikt is, wordt een nieuw leerdoel opgesteld.

Aangezien de projectklas verhoogde zorg is, staan alle persoonlijke leerdoelen, acties en evaluaties daarrond vermeld in het zorgdossier.

Indien een leerbehoefte vervuld is na een bepaalde periode in de projectklas, kan de leerling terug meedraaien in de brede basiszorg, mits voldoende aandacht voor verrijking in de klas op basis van het ABC-principe (autonomie, verbondenheid en competentie). Dit wordt met elke klasbespreking opnieuw geëvalueerd. Vaak echter blijft een leerling toch in de projectklas omwille van welbevinden, leerhonger en/of contact met ontwikkelingsgelijken.

3. Uitvoering

Materialen

Een greep uit onze materialenkast:

Signalering:

- Knappe kleuters (Expertgroep Ontwikkelingsvoorsprong)
- Signaleringslijst (quickscan) Houkema
- LVS-testen
- Zelf ontworpen schooleigen signaleringsinstrumenten

Projecten:

- Outside the box (Abimo)
- Het Grote Vooruitwerklabboek deel 1, 2 en 3
- www.briljantonderwijs.nl
- Grej of the day (uitgeverij OMJS)
- F1 Cards (Eduforce)
- Zelf uitgewerkte projecten a.d.h.v. TASC-model
- Informatieve boeken

Psycho-educatie:

- Groei in je Groep onderbouw, middenbouw en bovenbouw (Plaform Mindset)
- Werkboek LEF en werkboek mindset (Het TalentenLab)
- De leeruitdaging (voor jonge kinderen) (Bazalt)
- Happy kids (Covey)
- Prentenboeken rond growth mindset (Platform Mindset)
- Kaartjes helpende gedachten

Persoonlijke leerdoelen:

- Breinhelden (Bazalt)
- Model van Talentontwikkeling (Jan Kuipers)

Zelfregulerend leren:

- Duidelijke opdrachtbladen met opdracht, doelen, criteria, stappenplannen, rubric om te evalueren a.d.h.v. criteria
- Zelfgemaakte planningsinstrumenten
- Rapport breinkrachten
- Zelfevaluatie persoonlijk leerdoel

- Time timer
- Denkbeelden: praktijkboek voor visuele leerstrategieën (Uitgeverij OMJS)
- Leren leren, verrijkingswerk groep 6-8 (Eduforce)
- Smartgames en coöperatieve spelen
- Breinbrekers
- Denksport (binaire puzzels, Japanse puzzels, …)
- Slim leren (Bazalt)
- Leren zichtbaar maken (Bazalt)

Filosoferen:

- Praatprikkels
- Filosofische vragen

Literatuur:

- Een plus voor de plusklas (Eduforce)
- Hoogbegaafd? Nou en…! (Samsara)

Opleiding en competenties van de uitvoerders

De leerkracht van de projectklas is bij voorkeur een leerkracht lager onderwijs, gespecialiseerd in het onderwijs aan cognitief sterk functionerende leerlingen. Voldoende leservaring is essentieel.

De leerkracht van de projectklas heeft zelf een hoogbegaafde partner en cognitief sterk functionerende kinderen. Ze volgt de opleiding CSF-coördinator bij Hoogbloeier en volgde de lerende netwerken van het ondersteuningsbeleid Cognitief Sterk Functionerende leerlingen alsook verschillende bijscholingen rond dit thema. Literatuur zoals *'Ontwikkelen van cognitief Talent. Handboek voor onderwijsprofessionals' van Verschueren et al. (2021)* en onze jarenlange ervaring met cognitief sterk functionerende leerlingen hebben bijgedragen tot de huidige werking.

Een leerkracht van een externe verrijkingsklas beschikt over een coachende en onderzoekende houding. Hij of zij creëert een veilige en stimulerende leeromgeving waarin CSF-leerlingen uitgedaagd worden om zelfstandig te denken, te onderzoeken en te creëren. De leerkracht ontwerpt rijke, vakoverschrijdende opdrachten, stimuleert metacognitie en begeleidt leerlingen in hun leer- en groeiproces. Daarnaast is hij of zij sensitief voor de socio-emotionele noden van deze leerlingen, werkt samen met klasleerkrachten en ouders en reflecteert voortdurend over het eigen handelen om de begeleiding verder te verfijnen.

Randvoorwaarden

Om een kwalitatieve projectklaswerking mogelijk te maken, is een breed draagvlak binnen het volledige schoolteam essentieel. Alle klasleerkrachten en zorgcoördinatoren dienen over voldoende kennis van cognitief sterk functioneren (CSF) te beschikken om deze leerlingen tijdig te signaleren. Bovendien is het belangrijk dat zij de overstap naar de projectklas mee ondersteunen en begeleiding bieden bij het zelfstandig verwerken van gemiste leerinhouden.

Binnen onze school wordt sterk gedifferentieerd tijdens de lessen wiskunde en taal. Daarom vindt de projectklaswerking plaats in de namiddag, waarbij leerlingen zelfstandig aan de slag gaan met de gemiste leerstof wereldoriëntatie. De projectklas focust op thematisch en verdiepend projectwerk dat

verder gaat dan het klasaanbod. Wekelijks worden 6 à 7 lesuren aan de projectklas besteed, verdeeld over de graden (ongeveer 2 à 2,5 uur per graad).

Een ruim lokaal met werkeilanden en individuele opbergruimte per kind is hierbij een grote meerwaarde. Toegang tot ICT-materiaal, internet en bronnen zoals informatieve boeken, atlassen en naslagwerken is noodzakelijk. Daarnaast is er ruimte voor creativiteit met diverse materialen zoals hout, ijzerdraad en knutselmateriaal. Elk kind beschikt over een persoonlijke projectklasmap die dient als portfolio en overzicht biedt van werkbladen en evaluaties.

Kosten

Op dit moment werkt de leerkracht van de projectklas 6 à 7 lesuren per week in de projectklas (dit is echter afhankelijk van het aantal deelnemende leerlingen, nu zijn dat er 36).

In het hoofdstuk 'materialen' staat een oplijsting van verschillende materialen die bij ons op school worden gebruikt. Het is aangewezen om over voldoende materiaal te beschikken om projectwerk op te kunnen starten, alsook materiaal voor psycho-educatie.

Enkele voorbeelden van kosten:

- Groei in je groep: €75/map
- F1 Cards start Antarctica: €31,50
- Outside the box: €37,95/boek
- Het Grote Vooruitwerklabboek: €95/boek

4. Onderbouwing

Verantwoording

Startend vanuit onze kernwaarden streven wij naar groei voor iedere leerling, inclusief cognitief sterk functionerende (CSF) leerlingen. Iedere leerling is uniek en beschikt over verschillende talenten. Het ontwikkelen en zichtbaar maken van deze talenten wordt voortdurend beïnvloed door hoe men omgaat met ervaringen, kwaliteiten en uitdagingen, en door kansen en belemmeringen in de omgeving. Zeker leerlingen met een sterke leerhonger zijn gebaat bij een **schools aanbod dat hen op cognitief vlak voldoende uitdaagt** (Lavrijsen et al., 2020).

Onze school hanteert een **duurzame en flexibele signaleringsprocedure** waarbij doelgerichtheid en systematische signalering, rekening houdend met de onderwijsbehoeften, centraal staan. Het belang hiervan wordt ook door Sypré et al. (2021) benadrukt. De projectklas vormt hierbij geen vervanging van de bestaande differentiatie binnen de klas, maar een aanvulling daarop (Verachtert, 2021). Ze is te beschouwen als een volgende stap binnen het CSF-traject, die niet automatisch wordt gezet voor elke leerling met verrijkingsbehoeften, maar enkel wanneer binnenklasdifferentiatie onvoldoende tegemoetkomt aan de onderwijsnoden.

Onderzoek suggereert dat leerlingen die deelnemen aan een verrijkings- of projectklas doorgaans een positievere houding hebben ten opzichte van 'naar school gaan' (Rogers, 2007). Dweck (1999) toont aan dat zij verbeterde schoolprestaties ontwikkelen door het aanmoedigen van een groeimindset. Doordat leerlingen in de projectklas geprikkeld worden om te werken aan persoonlijke doelen en

vanuit hun eigen interesses, stijgt hun autonome motivatie. Wanneer leerlingen **autonoom gemotiveerd** zijn, hebben zij meer energie om diepgaand te leren en vol te houden bij moeilijkheden (Soenens et al., 2021).

In deze voorbeeldpraktijk wordt er bewust ingezet op het **groeperen van CSF-leerlingen**. Groeperen is een effectieve interventie wanneer binnenklasdifferentiatie onvoldoende tegemoetkomt aan hun onderwijsbehoeften (Smeets, 2021). CSF-leerlingen hebben daarnaast nood aan interactie met **ontwikkelingsgelijken** (Bakx et al., 2020; Gagné, 2010). De motivatie van leerlingen wordt mede bepaald door de mate waarin zij positieve en ondersteunende relaties ervaren met medeleerlingen en leraren (Ryan & Deci, 2020). Ook op academisch vlak heeft groeperen positieve effecten, vooral met betrekking tot hogere-orde leerdoelen zoals analyse en probleemoplossend denken (Rogers, 2007; Smeets, 2021). Door te werken aan complexe, uitdagende en open opdrachten wordt de leerhonger van leerlingen gestild en krijgen zij meer kansen om vaardigheden zoals doorzetten, plannen, reflecteren en het inzetten van effectieve leerstrategieën te ontwikkelen (Lavrijsen et al., 2021). Dit kan bovendien leiden tot een 'reflected-glory-effect', waarbij leerlingen zich competenter en trotser voelen (Gerritsen et al., 2023).

Deze voorbeeldpraktijk sluit aan bij meerdere principes uit de ***'20 principes van de psychologie voor onderwijs aan begaafde leerlingen***' (Bakx et al., 2020). Principe één benadrukt het belang van hoe kinderen tegen intelligentie aankijken, wat onze keuze bevestigt om mindset expliciet op te nemen in de projectklas. Principe drie stelt dat het aanbieden van leerinhouden op een hoger niveau en tempo meer kansen biedt tot kritisch denken en redeneren. Principe negen benadrukt dat leerlingen meer plezier beleven en beter presteren wanneer zij intrinsiek gemotiveerd zijn. Dit principe wordt in de projectklas toegepast door te werken met projecten die vertrekken vanuit leerlinginteresses. Tot slot onderstreept principe vijftien het belang van emotioneel welzijn voor leren en ontwikkeling. Door te werken in kleine groepen is er in de projectklas voldoende ruimte voor extra aandacht voor het emotioneel welbevinden van de leerlingen.

In de projectklas bieden we leerervaringen aan die aansluiten bij de persoonlijke interesses en leerdoelen van CSF-leerlingen. Dit bevordert volgens onderzoek de **autonome leermotivatie** (Garn & Jolly, 2014). Inspraak en keuzevrijheid zijn hierbij essentieel. Zo wordt tegemoetgekomen aan de basisbehoeften aan autonomie, competentie en verbondenheid (ZDT). Kleine groepen van maximaal twaalf leerlingen maken het mogelijk om het perspectief van leerlingen in te nemen en begeleiding af te stemmen op hun niveau en voorkeuren (Soenens et al., 2021). De projectklas biedt een structuur die aansluit bij de specifieke leerbehoeften van CSF-leerlingen, waarbij ondersteuning en autonomie in balans worden aangeboden.

Het **model van talentontwikkeling van Kuipers** (2010) vormt een achterliggend kader bij de uitwerking van de projectklas. Leerlingen worden begeleid in het ontdekken en inzetten van krachten die hun talentontwikkeling ondersteunen, zowel intern als extern. Ze leren omgaan met fouten, doorzetten bij uitdagingen, hulp vragen en reflecteren op hun leerproces. Succeservaringen fungeren hierbij als nieuwe bronnen van kracht en versterken het zelfvertrouwen en de motivatie.

Externe verrijkingsklassen lijken een positieve invloed te hebben op het **zelfregulerend leren** van CSF-leerlingen (Kuipers et al., 2023). In de projectklas werken we hier bewust aan via plannen, schematiseren, psycho-educatie en gezamenlijke reflectiemomenten, met projecten die opgebouwd zijn volgens het TASC-model (Wallace, 2000). Leerlingen ondersteunen elkaar en reflecteren samen over strategieën om uit de leerkuil te geraken. Deze strategieën worden zichtbaar gemaakt en regelmatig opnieuw ingezet.

Het begeleiden van de projectklas vraagt een specifieke aanpak. Er wordt ingezet op modelleren en mentoring, waarbij tussentijdse feedback, het geven van hints en het analyseren van het eigen leerproces centraal staan (Barbier et al., 2021). Leerstrategieën worden gradueel opgebouwd en afgestemd op de leeftijd van de leerlingen.

Evaluatie vormt een cruciaal onderdeel van de projectklas. Doelen en criteria worden steeds expliciet gecommuniceerd en elke leerling werkt aan een persoonlijk leerdoel. Deze doelgerichte manier van evalueren biedt richting aan verrijking en maakt **effectieve feedback** mogelijk (Pameijer et al., 2010).

Tot slot vraagt het welslagen van deze projectklas enkele randvoorwaarden. Een stevige basiskennis bij leraren is essentieel om een doordacht en passend aanbod te creëren dat doelgericht is en meer omvat dan een vrijblijvend of leuk tussendoortje (Bakx & Van Gerven, 2021). Daarnaast is een gezamenlijke visie van het schoolteam noodzakelijk om zorg te bieden aan CSF-leerlingen (Bakx et al., 2021). Klasleerkrachten dragen het concept mee en houden rekening met het tijdstip, hun lesplanning en evaluaties. Een zorgvuldige en systematische selectie voorkomt bovendien dat leerlingen onterecht worden uitgesloten of te snel instromen (Sypré et al., 2021).

Samenvatting werkzame elementen

- De projectklas vormt geen vervanging, maar een aanvulling op de bestaande differentiatie in de klas. Het is een volgende stap in het CSF-traject, die niet automatisch voor elk kind met verrijkingsbehoefte wordt gezet.
- Een stevige basiskennis bij leraren is essentieel om een doordacht en passend aanbod te creëren. Dat aanbod is niet willekeurig, maar doelgericht, zodat het meer is dan een leuk tussendoortje.
- Een gezamenlijke visie van het team om zorg te bieden aan CSF-leerlingen en zo tegemoet te komen aan hun zorgnoden, is noodzakelijk. Klasleerkrachten dragen het concept: ze houden rekening met het tijdstip, hun lesplanning en toetsen.
- Een zorgvuldige selectie voorkomt dat leerlingen onterecht worden uitgesloten of juist te snel instromen.
- Complexe, uitdagende, open opdrachten om de leerhonger te stillen en op die manier (zelfregulerende) vaardigheden te ontwikkelen. Vaak zijn deze projecten gebaseerd op het TASC-model.
- Betrokkenheid van ouders, samen gaan we op pad.
- De leraar van de projectklas is iemand die de leerlingen begrijpt in hun (eventueel) anders zijn, iemand die aandacht heeft voor hun hindernissen, hen daarvan bewustmaakt en hen daarmee leert omgaan. Iemand die hen ondersteunt in het ontwikkelen van hun niet-cognitieve persoonlijkheidskenmerken.
- Overleg met ouders, de leerling zelf en de klasleerkracht is nodig, daarbij wordt iedereen betrokken om individuele doelen op te stellen.

Uitkomstenmonitoring

De persoonlijke leerdoelen en de vorderingen van leerlingen worden systematisch opgevolgd via ons kindvolgsysteem, met name het CSF-plan. Dit plan wordt drie keer per schooljaar geactualiseerd en aangevuld met concrete doelen, acties en evaluaties. Op die manier biedt het kindvolgsysteem een helder en continu overzicht van de ontwikkeling van CSF-leerlingen doorheen de schoolloopbaan. Door leerlingen langdurig te volgen, krijgen we zicht op duurzame effecten van het aanbod.

Na en tijdens elk project wordt structureel gereflecteerd op de inhoud, de aanpak en het lopende thema. Leerlingen geven hierbij feedback over hun leerplezier en de mate waarin zij zich cognitief uitgedaagd voelen. Deze leerlingfeedback vormt een belangrijk uitgangspunt voor verdere bijsturing.

Drie keer per schooljaar worden klasbesprekingen georganiseerd in het kader van een multidisciplinair overleg met betrokken leerkrachten, zorgcoördinator en directie. Tijdens deze overlegmomenten wordt het effect van de projectklas besproken vanuit het perspectief van de leerling: in welke mate sluit het aanbod aan bij de onderwijsbehoeften en wat betekent dit voor het verdere traject? Ook tijdens oudercontacten en kindcontacten wordt nagegaan of leerlingen voldoende uitdaging ervaren en hoe verder kan worden ingezet op hun sterktes en ontwikkelpunten.

In juni van het schooljaar 2024–2025 werd voor het eerst een tevredenheidsbevraging (van Project Talent) afgenomen bij alle leerlingen van de projectklas. De vragenlijst werd ingevuld door 39 leerlingen en peilde naar hun ervaringen met het klasextern verrijkingsaanbod. De resultaten tonen een overwegend positieve beoordeling, met sterke effecten op het verwerven van nieuwe kennis en het ontwikkelen van zelfregulatievaardigheden. De effecten op inzet en schools welbevinden zijn gematigd positief. De laagste score werd genoteerd voor het ervaren effect op schoolprestaties. Op basis van deze bevindingen worden gerichte bijsturingen vastgelegd in de CSF-kwaliteitskaart, met onder meer een versterkte focus op doelgericht werken en een betere afstemming met de klaspraktijk.

Daarnaast bevestigen klasgesprekken en oudergesprekken een hoge tevredenheid bij leerlingen, ouders en leerkrachten.

Referenties en bronvermeldingen

Bakx, A., Samsen-Bronsveld, E., & Hoogeveen, L. (2020). Top 20 principes uit de psychologie voor het onderwijs aan en het leren van creatieve, getalenteerde en begaafde leerlingen van de voor- en vroegschoolse educatie, het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs.

Bakx, A., & van Gerven, E. W.-H., A. (2021). Goed leraarschap voor begaafde leerlingen. In A. Bakx & E. W.-H. van Gerven, A. (Eds.), *Hoe dan?! Pakkend onderwijs voor begaafde leerlingen* (pp. 99-127). Pica.

Barbier, K., Struyf, E., & Donche, V. (2021). Wat werkt binnen en buiten de klas? Cognitief begaafde leerlingen ondersteunen op het vlak van motivatie, leren en presteren. In K. Verschueren, S. Sypré, E. Struyf, J. Lavrijsen, & M. Vansteenkiste (Eds.), *Het ontwikkelen van cognitief Talent. Handboek voor onderwijsprofessionals.* (pp. 93–108). Acco learn

Dweck, C. S. (1999). *Self-theories: their role in motivation, personality and development.* London: Taylor and Francis.

Gagné, F. (2010). Motivation within the DMGT 2.0 framework. *High Ability Studies*, *21*(2), 81-99. https://doi.org/10.1080/13598139.2010.525341

Garn, A. C., & Jolly, J. L. (2014). High ability students' voice on learning motivation. *Journal of Advances Academics, 25(1),* 7-24.

Houkema, D. (z.d.). Quickscan begaafdheidskenmerken voor ouders [Vragenlijst]. HB in Ontwikkeling. Geraadpleegd op 8 september 2024, van https://hb-in-ontwikkeling.nl/tools/quickscan/

Kuipers, J. (2010). *De kracht in jezelf.* Drachten: Eduforce.

Kuipers, J., van der Meulen, B. (2023). *Een PLUS voor de plusklas. Beleid en praktijk*. Eduforce.

Lavrijsen, J., Preckel, F., Verachtert, P., Vansteenkiste, M., & Verschueren, K. (2020). Are motivational benefits of adequately challenging schoolwork related to students' need for cognition, cognitive ability, or both? *Personality and Individual Differences, 171,* 110558

Pameijer, N., van Beukering, T., de Lange, S., Schulpen, Y., & Van de Veire, H. (2010). *Handelingsgericht werken in de klas. De leerkracht doet ertoe!* Leuven: Acco

Rogers, K. (2007). Lessons learned about educating the gifted and tealented a synthesis of the reasearch of educational practice.

Smeets, S. (2021). Groeperen en versnellen als interventie voor cognitief begaafde leerlingen. In K. Verschueren, S. Sypré, E. Struyf, J. Lavrijsen, & M. Vansteenkiste (Eds.), *Ontwikkelen van Cognitief Talent. Handboek voor Onderwijsprofessionals.* (pp. 131-145). Leuven: Acco Learn

Soenens, B., Vansteenkiste, M., Boncquet, M., & S., S. (2021). Motivationele interventies bij cognitief begaafde leerlingen. In K. Verschueren, S. Sypré, E. Struyf, J. Lavrijsen, & M. Vansteenkiste (Eds.), *Ontwikkelen van cognitief talent. Handboek voor onderwijsprofessionals.* (pp. 147-168). Acco Learn.

Soenens, B., Vansteenkiste, M., Boncquet, M., Sypré, S., Lavrijsen, J., & Verschueren, K. (2021). De rol van motivatie in het presteren en welbevinden van cognitief begaafde leerling. In K. Verschueren, S. Sypré, E. Struyf, J. Lavrijsen, & M. Vansteenkiste (Eds.), *Ontwikkelen van cognitief Talent. Handboek voor onderwijsprofessionals.* (pp. 48-70). Acco learn.

Sypré, S., Verschueren, K., & Struyf, E. (2021). Signaleren van cognitieve begaafdheid binnen een geïntegreerd beleid op leerlingenbegeleiding. In K. Verschueren, S. Sypré, E. Struyf, J. Lavrijsen, & M. Vansteenkiste (Eds.), *Ontwikkelen van cognitief Talent. Handboek voor onderwijsprofessionals.* (pp. 75–91). Acco learn.

Verachtert, P. (2021). Compacten en verrijken voor cognitief begaafde leerlingen. In K. Verschueren, S. Sypré, E. Struyf, J. Lavrijsen, & M. Vansteenkiste (Eds.), *Ontwikkelen van cognitief Talent. Handboek voor onderwijsprofessionals* (pp. 109–128). Acco learn Wallace, B. (2002) *Teaching Thinking Skills Across the Early Years London.* David Fulton Publishers

Bijlage 1: infofolder

CSF-coördinator / projectklas

(CSF = cognitief sterk functioneren)

kleuter:
Ilke Lagae (rechts)

lager:
Himsha Vanhaecke (links)

09 228 58 71

ilke.lagae@vbsdekrekel.be
himsha.vanhaecke@vbsdekrekel.be

Doelen:

- zorgen voor meer welbevinden via een specifiek aanbod
- samenwerken met peers (ontwikkelingsgelijken)
- verrijking van het curriculum, leerhonger stillen, complexere opdrachten
- stimuleren van creatief denken
- onderzoeken met hogere orde denkvragen
- vergroten van de mentale vaardigheden
- verbeteren van sociale en emotionele vaardigheden
- versterken van executieve vaardigheden
- leerkuilervaringen, leren om fouten te maken
- leren reflecteren
- intrinsieke motivatie versterken

Vrije Basisschool De Krekel

ZORG *op maat*

Wanneer blijkt dat er, naast de de differentiatie in de klas en (in de lagere school) de werking van de .3-groepen, nog onvoldoende uitdaging is, kunnen kinderen instappen in de projectklas.

Projectklas lagere school

= Verhoogde zorg (zorgfase 1)

Noodzakelijke criteria:

Jouw kind

- is cognitief sterk functionerend
- is belemmerd in de leeromgeving waardoor hij/zij onvoldoende tot leren komt waardoor sprake is van onderpresteren en/of demotivatie
- heeft onderontwikkelde executieve vaardigheden (vb. onvoldoende kunnen doorzetten bij moeilijke taken, moeite met reguleren van heftige emoties, niet gestructureerd kunnen werken, te veel streven naar perfectie,...)

Uitdagend signaleren kleuterschool

= kleuters extra prikkelende activiteiten geven om te ontdekken wat ze echt kunnen en nodig hebben. Zo zien we beter wie extra uitdaging aankan en zorgen we dat elk kind op zijn eigen tempo kan groeien en leren.

WANNEER?

kleuterschool:

- donderdag

lagere school: 2 lesuren:

- 1ste graad: dinsdag namiddag
- 2de graad: donderdag namiddag
- 3de graad: woensdag voormiddag

Steeds in overleg met zorgcoördinator, leerkracht, ouders en leerling.

Evaluatie lagere school

WAT?

- nadruk op proces (in mindere mate op product)
- executieve vaardigheden
- persoonlijke leerdoelen

HOE?

- vooropgestelde criteria en doelen
- executieve vaardigheden op het rapport
- (zelf)evaluaties
- portfolio

Op frequente basis tussentijdse evaluatie --> blijft de projectklas nog nodig?

ankerschool
cognitief sterk functionerende leerlingen

Vlaanderen

Bijlage 2: CSF leerkenmerken kijkwijzer

Oudervertelblad De Krekel lagere school

DIT BEN IK

Naam: ……

Roepnaam: ……

Mijn familie: Broer(s): …… Zus(sen): ……..

Ik ben de jongste – middelste – oudste

Deze woorden passen bij mij:

○ spontaan	○ zelfzeker	○ teruggetrokken	○ onzeker	○ ontdekker
○ ondernemend	○ somber	○ onvermoeibaar	○ stille genieter	○ creatief
○ levendig	○ dromerig	○ zorgzaam	○ verlegen	○ leergierig
○ nieuwsgierig	○ emotioneel	○ passief	○ kritisch	○ oplossingsgericht
○ ontspannen	○ gespannen	○ geduldig	○ jaloers	○ fantasierijk
○ vrolijk	○ rustig	○ sociaal	○ koppig	○ _____
○ angstig	○ snel boos	○ open	○ humoristisch	○ _____

OP SCHOOL

Ik kom graag naar school ja – nee – soms

Ik vertel thuis over school ja – nee – soms

Thuis eet ik: alles – vegetarisch – vegan – halal – glutenvrij – lactosevrij

Ik blijf meestal – soms – nooit – in de opvang

Indien er medische bijzonderheden zijn, welke zijn dat?
Bijv. allergie, medicijngebruik, gezichtsvermogen, gehoor, externe hulp?

……

……

……-

ZO BEN IK THUIS EN IN MIJN VRIJE TIJD

Ik heb interesses in:

……

……

Ik kan zelfstandig spelen	ja – nee – soms
Ik durf hulp vragen	ja – nee – soms
Ik kan me concentreren op een taak	ja – nee – soms
Ik verveel me snel	ja – nee – soms
Thuis word ik geholpen met schoolwerk	ja – nee – soms
Ik heb voldoende nachtrust	ja – nee – soms
Ik speel vaak op de computer/tablet/…	ja – nee – soms
Ik ben snel ontmoedigd als iets niet lukt	ja – nee – soms

Ik speel thuis met volgende zaken: ……..

Dit zijn mijn hobby's:

……

……..……

……

ZO BEN IK BIJ ANDERE KINDEREN

Ik speel liefst: alleen / met leeftijdsgenoten / naast leeftijdsgenoten / met oudere kinderen

Ik kan voor mezelf opkomen	ja – nee – soms
Ik toon spontaan mijn emoties	ja – nee – soms
Ik kan al gemakkelijk delen	ja – nee – soms
Ik hou me goed aan gemaakte afspraken	ja – nee – soms

Het zou fijn zijn dat je als leerkracht nog het volgende over mij weet:

……

……

……

……

……

……
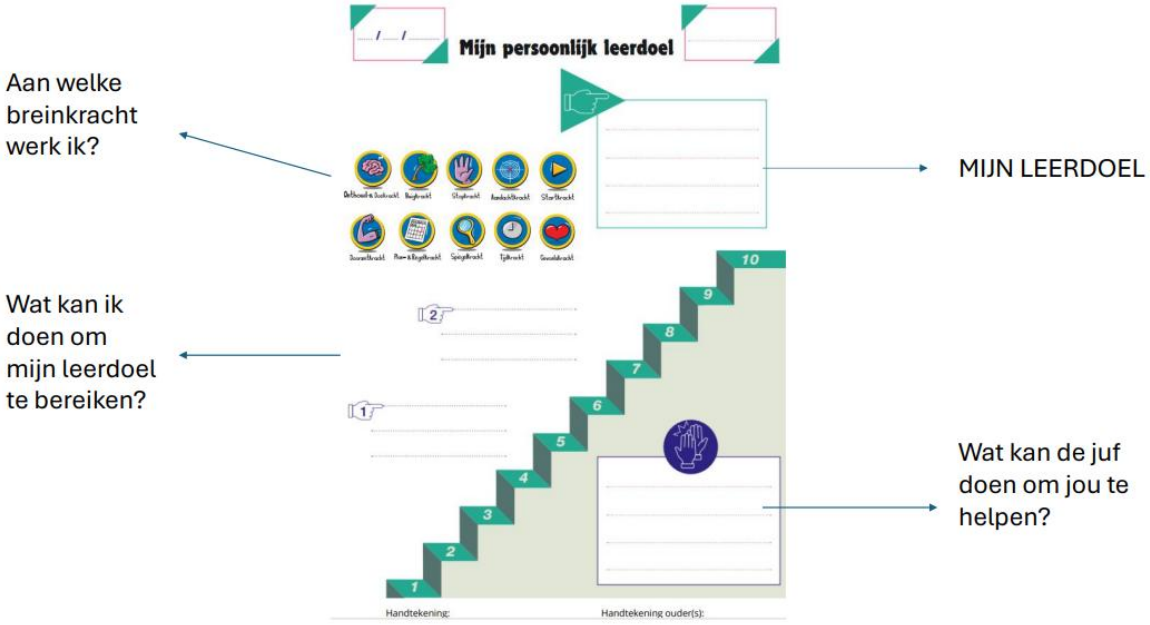
Bijlage 4: persoonlijk leerdoel